

A BOLDOG HERCEG

Wilde, Oscar

Oscar Wilde: A boldog herceg

Egy oszlop tetején, magasan a város tetején állt a boldog herceg szobra. Tetőtől talpig arany borította vékony finom levelekben, két ragyogó zafír volt a szeme, s hatalmas rubint piroslott a kardja markolatán. Nem hiába csodálta mindenki. - Legalább olyan szép, mint egy szélkakas - jegyezte meg az egyik városi tanácsos, aki szerette volna, ha híre meg művészi ízlésének -, csak hogy nincs annyi haszna tette hozzá, nehogy az emberek azt higgyék, hiányzik belőle a gyakorlati érzék, mert az aztán nem hiányzott. - Bár olyan lennél mint a boldog herceg! - sóhajtott fel a józan anya, mert nyafogott neki a kisfia, hogy hozza le neki a csillagokat. - A boldog hercegnek még álmában sem jut eszébe, hogy nyafogjon valamiért. - Örülök, hogy akad legalább egy lény a világon, aki tökéletesen boldog - dűnyögte a csalódott férfi, amint a csodálatos szobrot bámulta. - Olyan mint egy angyal - mondták az árva gyerekek amikor kiléptek a székesegyházból ragyogó skarlátvörös kabátban és tisztá fehér kötényben. - Honnan tudjátok? - kérdezte a számtantanár. - Sose láttatok angyalt. - Dehogynem, álmunkban - válaszolták a gyerekek, és a számtantanár összeráncolta a homlokát, és nagyon szigorú arcot vágott, mert nem helyeselte ha a gyerekek álmodnak.

Egy éjszaka elszállt a város fölött egy kis fecske. Társai már hat hete útnak indultak Egyiptomba, de hátramaradt, mert szerelmes volt a legszebb nádszálba. Még a kora tavaszon ismerkedett meg vele, amint egy nagy sárga pillét kergetett a folyó mentén, és a nádszál karcsú alakja úgy elbűvölte, hogy megállt és megszólította. - Szeresselek? - kérdezte a fecske, mert kedvelte az egyenes beszédet, mire a nádszál mélyen meghajolt. Így aztán a fecske újra meg újra körülrepülte a nádszálát, a szárnya meg-meg érintette és ezüstösen fodrozta a vizet. Ez volt a vallomása, és így udvarolt egész nyáron át. - Micsoda nevetséges kapcsolat - csiviteltek a többi fecskék -, nincs a menyasszonynak pénze és túlságosan sok a rokona - és csakugyan, a folyót szinte elborította a nád. Azután beköszöntött az ősz, és a fecskék elröpültek. Távozásuk után a kis fecske nagyon egyedül maradt, és unni kezdte kedvesét. - Örökké csak hallgat - mondta -, és félek, hogy ingatag természet, mert szüntelenül kacérkodik a széllel. - És valóban, a nádszál a legkisebb szélre is a lehető legkecsesebben hajladozott. - Elismerem ugyan, hogy otthon ülő teremtés - folytatta a fecske -, én viszont szeretek utazni - szeressen hát utazni a feleségem is! - Eljössz-e velem? - kérdezte végül a nádszálától, de ez csak a fejét rázta, annyira ragaszkodott az otthonához. - Hitegettéél csak! - kiáltotta a fecske. - Indulok a piramisokhoz. Isten veled! - és elrepült.

Szállt, szállt egész nap, és estére megérkezett a városba. - Hol töltssem az éjszakát? - kérdezte. - Remélem, felkészültek a fogadásomra. Ekkor megpillantotta a szobrot az oszlop tetején. - Itt fogok megszállni - kiáltott fel -, pompás ez a hely, járja a friss levegő is. - És leereszkedett egyenesen a boldog herceg lába elé. - Arany a hálószobám - mondta magának halkan, amint körülpillantott, és aludni készült, de alig dugta a fejét a szárnya alá, rápottyant egy vízcsepp. - Milyen különös! - kiáltott fel. - Egyetlen felhő sincs az égen, tisztán ragyognak a csillagok és mégis esik. Bizony szörnyű az éghajlat itt Észak-Európában. A nádszál ugyan szerette az esőt, de csak pusztá önzésből. Akkor ismét ráhullott egy csepp. - Mi haszna van egy ilyen szobornak, ha még az esőtől sem véd meg! - kérdezte. - Keresnem kell egy jó fedeles kéményt - és elhatározta, hogy továbbszáll. De mielőtt szétnyitotta volna a szárnyait, ráhullott a harmadik csepp. Ekkor felnézett és látta - de jaj, mit is látott? A boldog herceg szeme könnyben úszott, és a könnyek végigcsorogtak arany orcáján. És a holdfényben olyan gyönyörű volt az arca, hogy a kis fecskét elöntötte a szájalom. - Ki vagy te? - kérdezte. - Én vagyok a boldog herceg. - Miért sírsz akkor? - kérdezte a fecske. - Teljesen átáztattak a könnyeid. - Míg éltem és emberi szívem volt - felelte a szobor -, azt se tudtam, mi a könny, mert a Gondtalanság Palotájában laktam, ahova nem léphet be a szomorúság. Nappal a kertben játszottam társaimmal, este pedig a Nagy Teremben én nyitottam meg a táncot. A kertet magas fal vette körül, de nekem eszembe sem jutott megkérdezni, hogy mi van a falon túl, olyan szép volt odabenn minden. Az udvaroncaim boldog hercegnek neveztek, és én csakugyan boldog voltam, ha az öröm boldogság. Így éltem és így haltam meg. És most, hogy holt vagyok, ideállítottak olyan magasra, hogy látnom kell a város minden szörnyűségét és nyomorúságát, és bár a szívem ólomból van, mást sem csinállok, csak sírok. - Úgy, hát belül nem is arany? - jegyezte meg magában a fecske. De udvariasabb volt annál, semhogy kimondjon egy ilyen személyes természetű észrevételt. - Messze innen - folytatta mély, zengő hangon a szobor -, jó messze valamelyik kis utcában áll egy szomorú ház. Ablaka éppen nyitva van, és én egy asszonyt látok odabenn, amint az asztal mellett ül. Arca keskeny és megviselt, keze durva és vörös, telis-tele tűszúrással, mert az asszony varrónő. Golgotavirágokat hímez éppen egy atlaszruhára, amelyet a királyné legkedvesebb udvarhölgye visel majd a legközelebbi udvari bálon. A szoba sarkában, az ágyon betegen fekszik a kisfia. Lázás, és narancsot kér. De az édesanyja nem tud mást adni neki, csak vizet, s így a kisfiú sír. Fecském, fecském, kicsi fecském, nem vinnéd-e el neki a rubintot a kardom markolatából? Lábamat ehhez a talapzathoz erősítették, magam nem tudok mozdulni. - Engem várnak már Egyiptomban - mondta a fecske. - Társaim föl-le cikáznak a Nílus fölött, és beszélgetnek a nagy lótuszvirágokkal. Hamarosan elpihennek a

nagy király piramisában. Ott fekszik a király is, festett koporsóban. Sárga vászonba burkolták, és bebalzsamozták fűszerekkel. A nyakában halványzöld jáde-lánc van, és a keze mint a száraz levél. - Fecském, fecském, kicsi fecském - mondta a herceg -, várhatnál-e még egy éjszakát, lennél-e a követem? A kisfiú olyan szomjas, és az édesanyja olyan szomorú. - Ha meggondolom, én nem is szeretem a fiukat - felelte a fecske. - Múlt nyáron, amikor a folyó mellett tanyáztam, volt ott két durva kölyök, a molnár fiai, akik unos-untalan követ hajigáltak. Persze, nem találtak el, mi fecskék sebesebben repülünk annál, és az én famíliám különösen híres a gyorsaságáról, hanem azért ez tiszteletlenség volt. De a boldog herceg úgy elszomorodott, hogy a kis fecske megsajnálta. - Bár nagyon hideg van - mondta -, egy éjszakára mégis maradok és a követed leszek. - Köszönöm kicsi fecske - mondta a herceg. Így aztán a fecske kicsípte a nagy rubintot a herceg kardjából és a csőrébe fogva a tetők fölé emelkedett. Elszállt a székesegyház tornya mellett ahol az angyalok fehér márványszobrai állnak. Elsuhant a palota fölött, és hallotta a tánc dobogását. Egy szép fiatal lány épp akkor lépett ki az erkélyre szerelmesével. - Milyen csodálatosak a csillagok - mondta a férfi -, és milyen csodálatos a szerelem hatalma. - Remélem, hogy idejében elkészül a ruhám az udvari bála - felelte a lány -, golgotavirág-hímzést rendeltem rá, de a varrónők olyan lusták. A fecske átsuhant a folyó felett, és látta a hajó-árbcokon lengő lámpásokat. Elszállt a gettó fölött és látta, amint az alkudozó öreg zsidók rézserpenyőben méregetik a pénzt. Végül elérkezett ahhoz a szomorú házhoz és benézett. A kisfiú lázasan hánykolódott az ágyban, anyját pedig a fáradtságtól elnyomta az álom. Beröpült hát a szobába, és letette az asztalra, az asszony gyűszűje mellé a nagy rubintot. Aztán gyengéden körülrepülte az ágyat, és szárnyával legyezgette a kisfiú homlokát. - Milyen jó hűvös van - mondta a kisfiú -, most már megfogok gyógyulni - és édes álomba merült. Akkor a fecske visszaszállt a boldog herceghez és elmondta mit végzett. - Furcsa - jegyezte meg -, csöppet se fázom - pedig meglehetősen hideg van. - Mert jót cselekedtéél, azért - mondta a herceg. A kis fecske elgondolkozott ezen és aztán elaludt. A gondolkodás ugyanis mindig elálmosította.

Hajnalban elszállt a folyóhoz, és megfürdött. - Milyen rendkívüli jelenség - mondta a madártan professzora, amikor áthaladt a hídon. - Fecske télen! - És hosszú levelet írt erről a helybeli újságnak. Nagy feltűnést keltett vele, mert teletűzdelte olyan szavakkal, amelyeket senki sem értett. - Ma este indulok Egyiptomba - mondta a fecske, és előre örült az elkövetkezendőknek. Meglátogatta sorra a műemlékeket, és sokáig elüldögélt a templomtorny csúcsán. Amerre csak megfordult, a verebek felcsiripeltek. - Nocsak egy előkelő idegen - mondogatták egymásnak. S így aztán a fecske nagyon jól érezte magát. Amikor felkelt a hold, visszarepült a boldog herceghez. - Nem üzensz semmit Egyiptomba? - kiáltotta. Nyomban indulok - Fecském, fecském, kicsi fecském - mondta a herceg -, maradj velem még egy éjszakára. - Várnak már Egyiptomban - felelte a fecske. - Társaim holnap továbbrepülnek a második vízeséshez. Víziló hűsöl ott a sás között, és hatalmas gránit trónuson ül Memnon isten. Egész álló éjszaka a csillagokat bámulja, és amikor a hajnalcsillag feltűnik az égen, kiszakad belőle az örömkialtás, és aztán megint elnémul. Délben sárga oroszlánok járnak inni a vízpartra. Szemük zöld, mint a legzöldebb berill, és ordításuk túlharsogja a vízesés zuhogását. - Fecském, fecském, kicsi fecském - mondta a herceg - messze, messze a város túlsó szélén, látok egy fiatalembert a padlásszobában. Asztala teli van kéziratokkal, fölējük hajlik, és mellette egy talpas pohárban hervadó ibolyák. Haja barna és hullámos, az ajka piros mint a gránátalma, a szeme nagy és álmodozó. A darabját szeretné befejezni a színgazgató számára, de nem tud írni, mert nagyon fázik. Kandallójában nincsen tűz, és az éhség elgyengítette. - Itt maradok még egy éjszakára - mondta a fecske, mert igazán jó szíve volt. - Vigyek neki is egy rubintot? - Sajnos nincs több rubintom - mondta a herceg -, nincs egyebem már, csak a két szemem. Ritka zafírból való, ezer évvel ezelőtt hozták őket Indiából. Vájd ki az egyiket, s vidd el neki. Majd eladja az ékszerésznek, eleséget és tüzelőt vesz érte és befejezi a darabját. - Drága herceg - mondta a fecske -, én ezt nem tudom megtenni - és sírva fakadt. - Fecském, fecském kicsi fecském - mondta a Herceg -, tedd ahogy parancsoltam. A fecske hát kivájta a herceg fél szemét, és repült a diákhöz a padlásszobába. Nem is volt nehéz bejutnia, mert a háztetőn lyuk tátongott, s azon besurranhatott egyenest a szobába. A fiatalember éppen tenyerébe temette az arcát, s meg sem hallotta a szárnyak suhogását, de amikor feltekintett, ott találta a gyönyörű zafírt a hervadt ibolyákon. - Mégiscsak megbecsülnek - kiáltott fel -, ezt valamelyik tisztelóm küldte! Most már befejezhetem a darabomat - és sugárzott a boldogságtól.

Másnap a fecske elrepült a kikötőbe. Megült egy nagy hajóárboc csúcsán, és elnézte, hogyan emelik ki a tengerészek köteleken a hatalmas ládákat a hajó gyomrából. - Húzd meg! - kiáltották, valahányszor egy-egy láda előbukkant. - Megyek Egyiptomba - kiáltotta a fecske, de senki sem törődött vele, s így aztán amikor felkelt a hold, visszaszállt a boldog herceghez. - Búcsúzni jöttem - szolt fel hozzá. - Fecském, fecském, kicsi fecském - mondta a herceg -, maradj velem még egy éjszakára! - Tél van - felelte a fecske -, nem sokára itt a fagy, lehull a hó. Egyiptomban a zöld pálmafákra melegen tűz a nap, az iszapban krokodilusok feküsznek és tunyán bámulnak a világba. Társaim fészket raknak Baalbek templomában és turbékolva figyelik őket a rózsaszín és fehér galambok. Drága herceg, elhagylak, de sohasem foglak elfelejteni, és tavasszal, visszafelé szállva majd hozok neked két szép drágakövet azok helyett, amelyeket elajándékoztál. A rubint pirosabb lesz, mint a piros rózsa, és a zafír kék lesz, akár az óceán. - Odalenn a téren - mondta a boldog herceg - álldogál egy gyufaárus kislány. A gyufáit beleejtette a csatornába, s tönkrementek az utolsó szálig. Az apja megveri, ha nem visz haza pénzt, és

most sírdogál szegény. Nincs se cipője, se harisnyája, és a feje is fedetlen. Vájd ki a másik szememet, add oda neki, és nem veri meg az édesapja. - Itt maradok még egy éjszakára - mondta a fecske -, de nem vájhatom ki a szemedet, mert akkor megvakulsz. - Fecském, fecském, kicsi fecském - mondta a herceg -, tedd ahogy parancsoltam. Kivájtá hát a fecske a herceg másik szemét, és elrepült vele. Elsuhant a gyufaárus kislány mellett, és beleejtette a követ a tenyerébe. - De gyönyörű üvegcserep! - kiáltott fel a kislány, és nevetve hazafutott. A fecske pedig visszaszállt a herceghez. - Most már vak vagy - mondta -, így hát veled maradok örökre. - Nem, kicsi fecském - mondta a szegény herceg -, menned kell Egyiptomba. - Örökre veled maradok - mondta a fecske, és elaludt a herceg lábánál. Másnap pedig a vállára telepedett, és arról mesélt neki, mi mindent látott idegen országokban. Mesélt a piros íbiszekről, amelyek hosszú-hosszú sorokban álldogálnak a Nílus partján és csőrükbe kapják az aranyhalakat. Mesélt a szfinxről, amely olyan öreg, mint maga a világ, a sivatagban él, és tud mindent. Mesélt a kalmárokról, akik lassan lépkednek a tevéik oldalán és borostyán láncot visznek a kezükben. Mesélt a hold-hegyek királyáról, aki fekete, akár az ébenfa, és egy nagy kristály az istene. Mesélt az óriás zöld kígyóról, amely egy pálmafán alszik, és hús papja mézeskaláccsal eteti. Mesélt a törpékről, akik a nagy tavon óriás leveleken hajóznak, és örökös háborút vívnak a lepkekkel. - Drága kicsi fecském - mondta a herceg -, csodálatos dolgokat mesélsz nekem, de nincs csodálkozni valóbb az emberi szenvedésnél. Nincs nagyobb titokzatosság mint a nyomorúság. Repülj végig a város felett, kicsi fecske, és meséld majd el nekem, mit láttál. Így a fecske végigrepült a város felett, és látta, hogy a gazdagok szép házaikban boldogan vigadoznak, míg a koldusok ott üldögélnek a kapuk előtt. Berepült a sötét sikátorba, és belenézett az éhező gyerekek fehér arcába, amint közömbösen bámulták a fekete utcát. Egy híd boltíve alatt, két kisfiú feküdt, szorosán egymás karjában, hogy meg ne dermessze őket a hideg. - Jaj de éhesek vagyunk! - mondták. - Itt nem alhattok! - kiáltott rájuk az ör, s a két kisfiú nekivágott az esőnek. Aztán a fecske visszarepült, s elmondta a hercegnek, mit látott. - Beborítottak arannyal - mondta a herceg, fejtsd le rólam levelenként, és add a szegényeimnek. Az élők azt képzelik, hogy az arany boldogságot hoz rájuk. - A fecske lecsipegette hát az arany levélkéket, egyiket a másik után, míg a boldog herceg tetőtől talpig kopott nem lett és szürke. És az arany levélkéket, egyiket a másik után, mind a szegényeknek vitte, és a gyermekek arca kipirosodott tőle. Nevetésük, játszadozásuk felverte az utcát. - Van már otthon kenyérünk! - kiáltották. Akkor lehullott a hó, s a hóra jött a fagy. Az utcák mintha ezüstből volnának, úgy csillogtak és ragyogtak. A házak ereszeről hosszú jégcsapok lógtak, megannyi kristály-tör, az emberek pedig mind bundába bújtak, és a kisfiúk piros sapkában korcsolyáztak a jégen.

A szegény kicsi fecske egyre jobban és jobban fázott. De annyira megszerette a herceget, hogy nem akarta elhagyni. Felcsipegette a morzsákat a pék ajtaja előtt, amikor a pék nem látta, és a szárnyaival csapkodott, hogy felmelegedjék. Végül érezte, hogy nem sokára meghal. Már csak annyi ereje maradt, hogy utoljára rászállhatott a herceg vállára. - Isten veled, drága herceg - suttogta -, ugye megengeded, hogy megcsókoljam a kezedet! - Örülök, kicsi fecském, hogy végre mégis elindulsz Egyiptomba - mondta a herceg -, túlságosan hosszan időztél itt, de inkább az ajkamat csókolj meg, mert szeretlek. - Nem Egyiptomba indulok - mondta a fecske. - A halál házába megyek. És a halál, ugye, az álom testvére? Azzal ajkon csókolta a boldog herceget, és holtan hullott a lábai elé. Ebben a pillanatban furcsa roppanás hangzott a szobor belsejéből, mintha valami eltört volna. S csakugyan, az ólomszív kettéhasadt. Szörnyen kemény volt a fagy, annyi bizonyos. Másnap kora reggel, a polgármester a városi tanácsosok kíséretében átsétált a téren. Ahogy elhaladtak az oszlop mellett, a polgármester feltekintett a szoborra. - Uram Isten! De ütött-kopott ez a boldog herceg! - mondta. - Ütött-kopott, de még mennyire! - harsogták a városi tanácsosok, akik mindig egyetértettek a polgármesterrel és felkapaszkodtak a szoborhoz, hogy megnézzék közelebbről. - Kiesett a rubint a kardjából, eltűnt mind a két szeme, és aranyos külsejét is elvesztette - szolt a polgármester -, hiszen koldusabb már a koldusnál! - Koldusabb már a koldusnál! - ismételték a tanácsosok. - És itt meg éppenséggel egy halott madár hever a lábánál! - folytatta a polgármester. - Csakugyan legfőbb ideje rendeletben szabályozni, hogy a madaraknak tilos itt meghalniuk. És a városi írnok feljegyezte a javaslatot. Így aztán lebontották a boldog herceg szobrát. - Mivel hogy nem szép, nem is hasznos többé - jelentette ki a művészetek egyetemi professzora. Azután megolvastották a szobrot a kemencében, és a polgármester egybehívta a városi tanácsot, hogy elhatározzák mi történjék az ércel. - Természetesen új szoborra van szükségünk - mondta -, és legyen az az én szobrom. - Az én szobrom - mondta mindegyik városi tanácsos és civakodni kezdtek. És amikor utoljára hallottam felőlük, még egyre civakodtak. - Milyen különös - mondta a munkavezető az öntőműhelyben. - Ez a meghasadt ólomszív nem olvadt meg a kemencében. Ki kell hajítani. És kihajította a szemétdombra, ahol már ott feküdt a halott fecske is.

- Hozd el nekem a városból azt a két dolgot, ami a legértékesebb - mondotta az Úr egyik angyalának. És az angyal elhozta az ólomszívet és a holt madarat. - Jól választottál - szolt az Isten -, mert ez a kismadár örökké énekelni fog az én paradicsomkertemben, és a boldog herceg az én aranyvárosomban dicsőít majd engemet.

